

Til forståelse af kriserne i Grundtvigs liv

Af Peter Balslev-Clausen

Ulrich Vogel: Bankede på ved Paradis. N.F.S. Grundtvigs kriseoplevelser. Anis. København 1993. 144 s.

Siden Hjalmar Helwegs bog fra 1918 om »N.F.S. Grundtvigs Sindssygdом« har det været opfattet som en fastslået kendsgerning, at Grundtvig var maniodepressiv, og at hans tilbagevendende kriser skyldtes denne disposition. Denne opfattelse gør Ulrich Vogel op med i sin bog »Bankede på ved Paradis«, der er en bearbejdet udgave af hans Ph.D.-afhandling om samme emne. Ulrich Vogel søger at forstå Grundtvigs kriser på baggrund af Lloyd DeMause's, Erik Eriksons og Heinz Kohuts kriseteorier, ikke mindst den sidstes narcissismeteorier.

Det er Ulrich Vogels tese, at Grundtvigs kriser går tilbage til den narcissistiske krænkelser af hans selv det var, at han som 9-årig 1792 blev sendt til Laurids Feld i Tyregod for der at blive forberedt til latinskolen. Dette tvungne miljøskift fratog Grundtvig den menneskelige tryghed, som han havde oplevet i barndomshjemmet i Udby, og betød, at han resten af sit liv, som regel forgæves, søgte at genvinde det menneskelige fællesskab, han havde mistet, da han som 9-årig blev tvunget til at rejse hjemmefra. Set i dette perspektiv er kriserne 1810/11, 1844, 1853 og 1867 alle fremkaldt af den grundliggende narcissistiske krænkelser. Forholdet til forældrene, ikke mindst moderen, blev brudt 1792 og i virkeligheden aldrig siden helet, og han kom kun gennem sine kriser, fordi andre åndeligt og legemligt holdt ham i hånden, 1810/11 F.C. Sibbern og Malene, 1844 datteren Meta og 1853 hans anden hustru, Marie, samtidig med at hans arbejde med og identifikation med symboler og ritualer gør det muligt for ham at finde den eksistentielle integration og levende sammenhæng menneskeligt og religiøst, der gør det muligt for ham på en gang at finde sig selv og at leve videre.

Ulrich Vogel har fra Grundtvig-litteraturen samlet en stor del af det kendte materiale til belysning af Grundtvigs kriser, optakten til kriserne, selve kriserne og deres i flere tilfælde lange eftervirkning. Sammenstillingen af materialet er tankevækkende. Der kan efter læsningen af Ulrich Vogels bog ikke være tvivl om, at Helwegs diagnose er for snæver, og at det er nødvendigt at inddrage hele Grundtvigs liv og forfatterskab, hvis man skal begynde at forstå, hvorfor han bryder sammen i forbindelse med de tre-fire store kriser, og hvorfor det var muligt for ham at rejse sig igen efter dem. Grundtvigs problem var livet igennem fællesskabet med mennesker, eller rettere manglen på et nødvendigt, tryghedsskabende fællesskab, den mangel,

der efter Ulrich Vogels opfattelse blev hans livs skæbne, da han 1792 blev sendt fra det dejlige Sydsjælland til Jyllands sorte hede.

Et af de spørgsmål, man kan stille til Ulrich Vogel, er, om han har valgt de rigtige årstal - siden Kaj Thaning har de afgørende årstal spillet en iøjnefaldende rolle i Grundtvigforskningen. Der kan ingen tvivl være om, at flytningen til Tyregod har været en voldsom og indgribende oplevelse for den niårige Frederik, men det har utvivlsomt siden hans tidligste barndom ligget i luften, at han skulle forlade hjemmet for at gå i skole, privat eller offentligt, uden for hjemmet i lighed med de fleste præstesønner og andre, der dengang skulle gå bogens vej. I øvrigt blev ikke mindst fattigfolks børn dengang også sendt hjemmefra når de var en halv snes år gamle.

Meget tyder på, at ankomsten til København fra Århus otte år senere har haft en mindst ligeså stor traumatisk betydning for Grundtvig. I Tyregod og Århus havde han henholdsvis hos pastor Feld og på katedralskolen været på højde med situationen, hvad han mildest talt ikke var, da han kom til København i sit fattige og tilfældige tøj og med sin århusianske accent, der sammen med den noget yngre alder fik ham til at falde fatalt ved siden af i det overlegne københavnske studenter- og kandidatmiljø hos adoptivfætrene Ole Hieronymus og Jakob Peter Mynster, hvis stedfar, overlæge ved Frederiks Hospital, professor F.L. Bang var Grundtvigs morbror. Grundtvig var kommet til København i bevidstheden om, at han gennem sin mødrene slægt, her repræsenteret af morbroderen, kunne føre sin slægt tilbage til den mægtige Hvide-slægt; så meget voldsommere har mødet været med de to ældre adoptivfætre, der tilsyneladende havde alt forud for ham. Mødet med dem og deres kreds resulterede i et grundlæggende mindreværdskompleks, der uden tvivl har haft større betydning for Grundtvig hele livet igennem end den narcissistiske krænkelser otte år tidligere.

En anden grundlæggende begivenhed i Grundtvigs liv, som Ulrich Vogel heller ikke er opmærksom på, er mødet med og forelskelsen i Marie Blicher 4. januar 1803. Man har søgt at nedtone omtalen i de tidlige dagbøger af denne forelskelse til litterær konvention, sandsynligvis for at den ikke skulle skygge for forelskelsen i Constance Steensen-Leth et par år senere. I virkeligheden tog det næsten 50 år for Grundtvig at komme sig over denne første, grundlæggende forelskelse, først mødet med Marie Toft fortrængte endeligt det indtryk, Marie Blicher havde gjort på ham. Tvivler man på, at Marie Blicher i den grad har kunnet bjergtage Grundtvig, kan man læse B.S. Inge-manns skildring af sin barndomsforelskelse i den 6 år ældre Marie Blicher. Grundtvig måtte allerede sidst på året 1803 lide den tort, at Marie Blicher, der var 5 måneder ældre end han, forlovede sig med den 5 år ældre Poul Egede Glahn, der først var blevet teologisk kandidat et par måneder før Grundtvig med hud i modsætning til Grundtvigs laud! Grundtvig bed nederlaget i sig og forlovede sig siden med Marie Blichers lillesøster Lise,

Dette forhold, var dømt til at mislykkes i lighed med alle Grundtvigs andre forhold til de kvinder, han mødte, inden han traf Marie Toft, lige fra Constance Steensen-Leth til Luise Hennings.

Det er ikke utænkeligt, at forholdet til moderen har spillet med i forholdet til adoptivfætrene hos morbroderen og i forholdet til Marie Blicher, der dels var ældre end han selv, dels bar hans moders andet fornavn. Er det tilfældet, vil det stemme med Ulrich Vogels beskrivelse af Grundtvigs forhold til sin mor som køligt og komplekst.

Ulrich Vogels bog har sin værdi dels som et forsøg på at give en helhedsvurdering af Grundtvigs kriser i deres sammenhæng med resten af hans liv, dels som et alternativ til Helwegs opfattelse af Grundtvig som maniodepressiv. Ulrich Vogel ønsker at gøre opmærksom på, at der ligger et betydeligt sjælesørgerisk potentiale gemt i Grundtvigs forfatterskab, hvilket er så meget mere indlysende, når den grundlæggende konflikt i Grundtvigs liv skyldtes oplevelser og ikke var medfødt.

Ulrich Vogel fører synspunktet fra »Bankede på ved Paradis« videre i en artikel i Tidsskriftet »Fønix« (nr. 4, december 1993), men viser her, hvor vanskeligt det er at gå fra en personalhistorisk analyse til en sjælesørgerisk konklusion, når han her på baggrund af sin Grundtvig-analyse plæderer for indførelse af »den åbne dørs sakramente« i form af kirkekaffe og sociale væresteder i forbindelse med kirkerne. I sin bog undlader Ulrich Vogel at drage den slags konklusioner. Derved følger han ikke sine bemærkninger om det sjælesørgeriske potentiale i Grundtvigs forfatterskab op, men har til gengæld skrevet en bog, der også vil være værd at læse, når man har glemt alt om kirkekaffe og væresteder.

Ramme og indhold i Grundtvigs højskoletanker

Af Kim Arne Pedersen

Thorkild Mads Larsen: Mennesket er ingen abekat. Grundtvigs tanker om den folkelige højskole, med specielt henblik på perioden 1832-1871. Odense Universitetsforlag 1993.

En boganmeldelse bør behandle både form og indhold i det værk, der gennem udgivelse gøres offentligt tilgængeligt. Samtidig er det rimeligt at skelne mellem disse to sider af det trykte værk. Når højskolelæreren Thorkild Mads Larsens bog om Grundtvigs højskoletanker derfor skal vurderes, falder det naturligt at gribe fat om det sproglige ukrudt, som ikke er blevet